

УДК 378.4(477.411):[069:929:004]:355.01053.18(470+571:477)
DOI: 10.31651/2076-5908-2023-1-93-99

Tetiana Vasylyk

*PhD (History), Leading Journalist of the Communications Center,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0873-9067>
e-mail: vasylyktet@ukr.net*

THE VIRTUAL MEMORIAL TO THE PEOPLE OF SHEVCHENKO UNIVERSITY FALLEN OF WAR «HEROES DO NOT DIE...» IN THE FORMATION OF HISTORICAL MEMORY

Abstract. *The purpose of our research is to consider the role of the Virtual memorial to the people of Shevchenko University fallen in war «HEROES DO NOT DIE...» in the preservation and transmission of historical memory.*

The scientific novelty. *The role of materials of the Virtual memorial to the people of Shevchenko University fallen in war «HEROES DO NOT DIE...» in the preservation and transmission of historical memory for the first time are considered. The research includes additions to the list of names of students, teachers, employees, and graduates of KNU who died heroically or innocently in Russia's war against Ukraine. The research methodology is based on a set of general scientific principles of historicism, systematicity, objectivity and methods of source analysis.*

Conclusions. *The materials of the Virtual Memorial were analyzed. It was established that the Virtual Memorial has 38 names of the people of Shevchenko University who died in the war for the independence of Ukraine, starting in 2014, and showed civic patriotism, courage and sacrifice. Collective historical memory is formed precisely on these ideas. Preserving the memory of tragic events should serve humanity as a kind of safeguard to prevent their repetition in the future. This emphasizes the relevance of the article. The online project Virtual memorial to the people of Shevchenko University fallen of war «HEROES DO NOT DIE...» has important significance for the preservation of the historical memory of Ukrainians. This research can be used for further study of the recent history of Ukraine and to preserve the memory of the tragic events that befell the Ukrainian people – the Occupation of Crimea (February 22 – March 18, 2014), the War in the East of Ukraine (2014–2022), the full-scale invasion of Russia into Ukraine (February 24, 2022).*

Key words: *historical memory, Virtual memorial, Heroes, russia's war against Ukraine.*

Тетяна Василик

*кандидат історичних наук, провідна журналістка Центру комунікацій
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0873-9067>
e-mail: vasylyktet@ukr.net*

ВІРТУАЛЬНИЙ МЕМОРАЛ ПАМ'ЯТІ ПОЛЕГЛИХ ШЕВЧЕНКІВЦІВ «ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ...» У ФОРМУВАННІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

Анотація. *Мета статті – на підставі вивчення матеріалів Віртуального меморіалу пам'яті полеглих шевченківців «Герої не вмирають...» розглянути його роль у збереженні й передачі історичної пам'яті.*

Наукова новизна публікації полягає у розгляді онлайн-проєкту Київського національного університету імені Тараса Шевченка Віртуальний меморіал пам'яті полеглих шевченківців «Герої не вмирають...» як важливої складової у формуванні історичної пам'яті та введенні до наукового обігу доповненого поіменного списку студентів, викладачів, співробітників і випускників КНУ, які героїчно або невинно загинули у війні росії проти України. **Методологія дослідження** базується на сукупності загальнонаукових принципів історизму, системності, об'єктивності та методів джерельного аналізу.

Висновки. *Проаналізовано матеріали Віртуального меморіалу пам'яті полеглих шевченківців «Герої не вмирають...». Зазначено, що станом на 14 березня 2023 р. Віртуальний меморіал нараховував 38 імен. Опубліковані історії Героїв-шевченківців, які віддали життя, виборюючи право бути господарем на власній землі, розкривають злочини рф проти українців, висвітлюють*

їхню боротьбу з агресором та є невід'ємною складовою історичної пам'яті про національний спротив. Адже криваві трагічні події, які відбуваються через війну росії проти України, не можуть бути ані проігнорованими, ані забутими. Збереження пам'яті про них має служити людству своєрідним запобіжником, щоб унеможливити їх повторення у майбутньому.

Ключові слова: історична пам'ять, Віртуальний меморіал, Герої, війна росії проти України.

Постановка проблеми. Історична пам'ять є одним із головних елементів формування української національної ідентичності, що сприяє консолідації народу, зокрема й у протистоянні негативним впливам. Ю. Зерній підкреслює, що «зафіксована у формах знань, культурних стереотипів, символів, міфів, історична пам'ять є унікальною сукупністю уявлень національної спільноти про своє минуле»¹. Збереження та передача історичної пам'яті відіграють ключову роль у національній самосвідомості кожного покоління окремого етносу². Своєю увагою до історичної пам'яті про трагічні події, ми запобігаємо їхньому повторенню у майбутньому. Із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, що відбулося 24 лютого 2022 р., перед українцями постало ще одне, дуже болюче й важке питання – збереження пам'яті про героїчно чи невинно загиблих у війні з агресором.

Історія України початку ХХІ ст. нерозривно поєднана з історією викладачів, студентів, співробітників, випускників Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які під час Революції Гідності (2013–2014 рр.), окупації Криму (22 лютого – 18 березня 2014 рр.), війни на сході України (2014–2022 рр.), повномасштабного вторгнення росії в Україну (24 лютого 2022 р.) виборювали та продовжують виборювати нашу свободу, захищали та захищають сьогодні державні кордони. Родина шевченкового університету, як і вся країна, несе непоправні втрати у війні за незалежність України та вважає своїм обов'язком зберегти пам'ять про членів університетської спільноти, які загинули, проявивши громадянський патріотизм, мужність і жертвовність. У час цифровізації суспільства трансформується й процес збереження історичної пам'яті. Переходячи в інформаційний вимір, функцію збереження пам'яті минулого виконують, зокрема, й віртуальні меморіали. З огляду на це, у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка започаткували Віртуальний меморіал пам'яті полеглих шевченківців «Герої не вмирають...». Отже, заявлена у статті тема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми історичної пам'яті як феномену збереження й передачі інформації про минулі події розпочалися ще у ХІХ ст. «Для української гуманітарної науки проблема історичної пам'яті стала особливо актуальною після здобуття Україною незалежності й виникнення потреби осмислення історичної (і суспільної загалом) свідомості у процесі формування національної ідентичності»³. Вивченню теоретичних і практичних питань історичної пам'яті присвятили свої праці В. Гриневич, Я. Грицак, Н. Довганик, Ю. Зерній, Я. Калакура, А. Киридон, І. Патриляк, В. Якуба.

Про історичну пам'ять як основу формування національної свідомості йдеться у дослідженні В. Масенко⁴. Архіви як установи пам'яті розглянула І. Матяш⁵. Про ключову роль національних архівних інформаційних ресурсів у збереженні історичної пам'яті писала М. Палієнко⁶. Досвід зарубіжних країн у створенні меморіальних онлайн-проектів, присвячених Другій світовій війні, вивчала М. Бессонова⁷. Проте віртуальні меморіали є відносно новим явищем, тож їхня діяльність лише починає цікавити вітчизняних дослідників.

Мета дослідження – розглянути роль Віртуального меморіалу пам'яті полеглих шевченківців «Герої не вмирають...» у збереженні й передачі історичної пам'яті.

¹ Зерній Ю. Історична пам'ять як об'єкт державної політики. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 1 (2). С. 71–76.

² Двуреченська О. Місце історичної пам'яті у розвитку України як суб'єкта сучасних міжнародних відносин. *Грані*. 2014. № 1 (105). С. 59–63.

³ Зашкільняк Л. Історична пам'ять та історіографія як дослідницьке поле для інтелектуальної історії // *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2006–2007. № 15. С. 855–862.

⁴ Масенко В. Історична пам'ять як основа формування національної свідомості. *Український історичний журнал*. 2002. № 5. С. 49–62.

⁵ Матяш І. Б. Архіви як установи пам'яті. *Національна та історична пам'ять*. 2013. Вип. 8. С. 61–69.

⁶ Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. *Архіви України*. 2022. № 1 (330). С. 12–38.

Виклад основного матеріалу. Віртуальний меморіал пам'яті полеглих шевченківців «Герої не вмирають...» – це історія про вихованців та працівників Університету, які загинули у війні росії проти України, виборюючи право на незалежність і територіальну цілісність нашої країни, починаючи з 2014 р. За словами ректора КНУ імені Тараса Шевченка Володимира Бугрова, «Університет ніколи нікому не корився, завжди був на вістрі національно-визвольної боротьби. [...] Гасло «Герої не вмирають» справедливе доти, доки ми шануємо Героїв і їхній внесок власним життям за наше право жити й працювати у вільній Україні, бачити сонце й небо, дихати вільним повітрям!»⁸

Слід зазначити, що Віртуальний меморіал створено відповідно до ухвали Вченої ради Університету від 27 червня 2022 р., щоб задокументувати, зберегти факти героїчної самовідданої боротьби представників спільноти Шевченкового університету. Ухвалою також передбачено формування експозиції за матеріалами Віртуального меморіалу у Музеї історії Університету задля вшанування героїзму студентів, працівників та випускників Університету, які виборювали свободу і незалежність України⁹.

Задум, історію створення, концепцію і матеріали Віртуального меморіалу пам'яті полеглих шевченківців «Герої не вмирають...» вперше введено до наукового простору та розглянуто як один із видів джерел історичної пам'яті авторкою – Тетяною Василик на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України». Зокрема зазначається, що в основу концепції Віртуального меморіалу покладено «визначальний задум збереження спадкоємності поколінь і представлення безперервності ланцюга історичних процесів, тісно пов'язаних з історією Університету, представники якого під час найскладніших етапів становлення української нації завжди захищали свою державу. Майбутні покоління будуть наслідувати приклади Героїв війни росії проти України так само, як ми виховувалися на історіях крутян, героїзмі учасників Другої світової війни, жертвності та патріотизмі українців. Історія університету – це частина історії України. Зібрані матеріали Віртуального меморіалу стануть невід'ємною складовою історичної пам'яті про національний спротив Героїв-шевченківців та їхній внесок у боротьбу за незалежність та територіальну цілісність нашої держави»¹⁰.

У листопаді 2022 р. Віртуальний меморіал налічував 26 загиблих Героїв-шевченківців. Наші останні підрахунки свідчать, що станом на 14 березня 2023 року перелік зріс до 38 імен. Вважаємо, що інформація про них стане вагомим джерелом для подальшого вивчення подій війни росії проти України, тому доцільно ввести імена всіх Героїв, представлених у Віртуальному меморіалі до наукового обігу:

Дмитро Голіцин – випускник ННІ права 2004 року, 29 серпня 2014 року помер у лікарні від поранень, отриманих у боях за Іловайськ.

Антон Цедік – випускник історичного факультету, молодший сержант резерву, доброволець 2-го батальйону спеціального призначення НГУ «Донбас»; загинув під час виходу колони з оточення «зеленим коридором» під Іловайськом 29 серпня 2014 року.

Святослав Горбенко – студент-японіст ННІ філології, боєць Добровольчого українського корпусу «Правий сектор», Герой України; загинув 3 жовтня 2014 року під час оборони Донецького аеропорту.

Тарас Козлишин – випускник ННІ міжнародних відносин, один з польових командирів Добровольчого батальйону ОУН; загинув у бою під Києвом 26 лютого 2022 року.

Андрій Задорожний – курсант ВІКНУ, молодший лейтенант (посмертно); загинув 26 лютого 2022 року під час виконання службових обов'язків.

⁷Бессонова М. Меморіальні он-лайн проекти, присвячені Другій світовій війні: досвід зарубіжних країн. *Історико-політичні студії: зб. наук. пр.* Київ: КНЕУ, 2015. № 2. С. 6.

⁸Центр комунікацій. Світло полеглих Героїв. *Київський університет*. 2022. № 9 (2323). С. 3.

⁹Ухвала Вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Завдання КНУ імені Тараса Шевченка на 2022/2023 н.р. у світлі виконання Стратегічного плану розвитку Університету на період 2018–2025 рр.» від 27 червня 2022 року / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL : <https://www.univ.kiev.ua/news/1227>.

¹⁰Василик Т. Віртуальний меморіал пам'яті полеглих шевченківців «ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ...»: історія створення, концепція та інформаційне наповнення. *Архіви України*. 2022. № 4 (333). С. 217–237. URL : <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/174/137>.

Олег Турянський – курсант ВІКНУ, молодший лейтенант (посмертно); загинув 26 лютого 2022 року під час виконання службових обов'язків.

Ян Шевченко – курсант ВІКНУ, молодший лейтенант (посмертно); загинув 26 лютого 2022 року під час виконання службових обов'язків.

Андрій Гальчус – начальник Лінгвістичного науково-дослідного управління НДЦ Військового інституту, один із засновників системи військової термінології у ЗСУ та автор перших військових термінологічних стандартів; загинув 2 березня 2022 року.

Юлія Здановська – відома українська математикиня, випускниця механіко-математичного факультету, волонтерка; загинула 3 березня 2022 року під час ракетного обстрілу Харківської обласної адміністрації.

Микита Перебийніс – студент другого курсу факультету інформаційних технологій; загинув 6 березня 2022 року в Ірпені на Київщині.

Оксана Гайдар – журналістка, блогерка «Руда Пані», випускниця ННІ журналістики; загинула під Броварами на Київщині 11 (12) березня 2022 року.

Олександр Бойченко – випускник ННІ міжнародних відносин; загинув під час оборони Чернігова 13 березня 2022 року.

Тарас Коваль – кіборг Донецького аеропорту, військовослужбовець 95 аеромобільної бригади, студент-юрист ННІ права; загинув під час оборони Києва 29 березня 2022 року.

Дмитро Євдокимов – студент історичного факультету; загинув під Ізюмом на Харківщині 29 березня 2022 року.

Дмитро Губарєв – випускник філософського факультету; загинув на заводі «Азовсталь» (Маріуполь) у квітні 2022 року.

Андрій Кравченко – учасник наукової групи ННІ високих технологій, розробник нового вітчизняного кровоспинного засобу; загинув при обороні Києва 3 квітня 2022 року.

Станіслав Ковшар – випускник факультету соціології 2019 року, солдат, військовослужбовець НГУ, ОЗСП «Азов», парамедик; загинув у боях у Маріуполі 15 квітня 2022 року.

Максим Мединський – журналіст, випускник ННІ журналістики; загинув під Ізюмом на Харківщині 29 квітня 2022 року.

Денис Антіпов – перекладач, викладач корейської мови ННІ філології; лейтенант аеророзвідки 95-ої окремої десантно-штурмової бригади, загинув під Ізюмом на Харківщині 11 травня 2022 року.

Іван Тіньков – випускник ННІ міжнародних відносин; загинув при обороні Донеччини 6 червня 2022 року.

Олексій Чубашев – військовий журналіст, воїн, автор програми «Рекрут UA», колишній керівник «Армії FM» та Військового телебачення України, випускник Військового інституту; загинув 10 червня 2022 року.

Іван Кондрашов – офіцер-психолог артилерійського дивізіону окремої механізованої бригади, випускник Військового інституту; загинув 20 червня 2022 року внаслідок артилерійського обстрілу смт Дружківка, Донецької області.

Астамур Гумба – випускник філософського факультету; боєць 130 батальйону територіальної оборони міста Києва, загинув у червні 2022 року під Харковом.

Микола Мога – випускник Військового інституту; загинув під час виконання бойового завдання 16 серпня 2022 року.

Ярослав Майборода – студент хімічного факультету, боєць військового полку «Азов»; загинув на Сході України 23 серпня 2022 року.

Денис Поліщук – студент третього курсу факультету психології; загинув на Херсонському напрямку 28 серпня 2022 року.

Василь Довбня – випускник історичного факультету, військовослужбовець 17-го батальйону 57-ої окремої мотопіхотної бригади ЗСУ; загинув 31 серпня 2022 року на Херсонщині.

Любомир Бордун – депутат Коломийської міської ради двох скликань, начальник управління освіти, викладач Підготовчого відділення для громадян України у 2008 – 2011 рр.; загинув у бою за Україну у вересні 2022 року.

Богдан Харитонов – офіцер, військовий психолог, випускник Військового інституту; загинув під Харковом 29 вересня 2022 року.

Віталій Лутченко – кандидат біологічних наук, співробітник Інституту мікробіології і вірусології імені Д. К. Заболотного НАН України, випускник ННЦ «Інститут біології та медицини»; загинув при виконанні бойового завдання у вересні 2022 року.

Олександр Гошилик – командир взводу управління мінометної батареї механізованого батальйону, сержант, випускник Українського фізико-математичного ліцею, вихованець фізичного факультету, героїчно загинув 7 жовтня 2022 року під Одрадівкою Донецької області.

Олександр Дзюркевич – випускник історичного факультету 2002 року, командир механізованого взводу, старший лейтенант; загинув під час штурмових дій та артилерійського обстрілу в районі н.п. Кліщіївка Донецької області 29 жовтня 2022 року.

Ігор Гойванюк – випускник факультету кібернетики КНУ імені Тараса Шевченка 2009 року, солдат 78 батальйону 102-ої окремої бригади ТрО імені полковника Дмитра Вітовського; загинув 7 грудня 2022 року внаслідок ворожого мінометного обстрілу на північній околиці Дорожнянки Гуляйпільської МТГ.

Єгор Лебеденко – випускник Військового інституту 2022 року; лейтенант, офіцер-психолог протитанкового артилерійського дивізіону; загинув 11 грудня 2022 року.

Євгеній Кулинич – випускник механіко-математичного факультету 1993 року; загинув у районі села Діброва Кременської МТГ Северодонецького району Луганської області 16 грудня 2022 року.

Олег Рибальченко – випускник історичного факультету 2015 року; боєць «УВО» 23-го окремого батальйону спецпризначення імені Б. Хмельницького; загинув у боях за Бахмут 22 грудня 2022 року.

Олег Лебедєв – випускник ННІ права 1998 року; головний сержант 204 окремого батальйону територіальної оборони м. Києва 241 бригади територіальної оборони міста Києва; загинув у бою під Бахмутом 23 грудня 2022 року.

Олексій Бездольний – випускник ННІ права 2018 року, офіцер; загинув 5 січня 2023 року під Бахмутом¹¹.

Відповідно до наявної інформації у Центрі комунікацій КНУ імені Тараса Шевченка, дані ще про п'ятьох представників родини Шевченкового університету уточнюються для внесення їхніх імен до Віртуального меморіалу¹². Зазначимо, що на стартовій сторінці офіційного сайту Університету можна ознайомитися з матеріалами Віртуального меморіалу про полеглих, а також подати уточнення чи заявку на збирання такої інформації.

У результаті науково-пошукової роботи про 20 Героїв уже опубліковано розширені матеріали, проілюстровані фотографіями, що включають аналіз архівних даних (фондів Архіву КНУ імені Тараса Шевченка та фондів Музею історії Університету), засобів масової інформації, соціальних мереж, усних розповідей та містять гіперпосилання на публікації чи відео попередніх інтерв'ю, що давали Герої за свого життя. Зокрема, авторкою даного дослідження зібрано і впорядковано матеріали про 20 героїчно загиблих представників спільноти КНУ імені Тараса Шевченка.

Зібраний матеріал дозволив опрестити меморіал і започаткувати експозицію в Музеї історії Університету, відкриття якої відбулося 21 листопада 2022 р. – у День Гідності та Свободи. Таким чином, фонди Музею було поповнено цінними експонатами. В експозиції з'явилися унікальні предмети, що свідчать про російську збройну агресію проти України. Серед них особисті речі полеглих Героїв-шевченківців.

Експозицією за матеріалами Віртуального меморіалу пам'яті полеглих шевченківців активно цікавляться відвідувачі Музею та представники засобів масової інформації. Зокрема, у січні 2023 р. агенція Або – Агенція медійного росту, що в рамках проєкту «Меморіал героїв», працює над створенням документального фільму про лейтенанта ЗСУ Дениса Антіпова, викладача корейської мови кафедри мов і літератур Далекого Сходу та

¹¹Герої не вмирають... Віртуальний меморіал пам'яті полеглих шевченківців / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL : <https://knu.ua/ua/virtual-memorial>.

¹² Папка «Меморіал» // Внутрішній архів Центру комунікацій КНУ імені Тараса Шевченка.

Південно-Східної Азії ННІ філології, використала у зйомках фотографії, особисті речі Героя, які для експозиції передали його батьки¹³.

Родичі та близькі загиблих героїв вдячні за увічнення пам'яті рідних їм людей. Оксана Василевич, сестра вихованця фізичного факультету, загиблого командира взводу управління мінометної батареї механізованого батальйону, сержанта Олександра Гошилика, написала: «Дякуємо за Вашу працю, за збереження історії і пам'яті про наших Героїв»¹⁴. Валерій Губарєв, батько випускника філософського факультету, бійця полку «АЗОВ» Дмитра Губарєва, так прокоментував допис координаторки проєкту Т. Василик у мережі фейсбук про відкриття експозиції за матеріалами Віртуального меморіалу: «Добра справа! Дякую! Знайшов на ваших фото фото свого сина, Дмитра Губарєва»¹⁵.

За матеріалами Віртуального меморіалу пам'яті полеглих шевченківців Центр комунікацій КНУ імені Тараса Шевченка надав інформацію для проєкту «Особиста Гідність. Безпека життя. Громадянська позиція», в рамках якого буде створено Книгу пам'яті «Ціною життя». Його реалізацію розпочав Департамент молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської державної адміністрації)¹⁶.

Висновки. Таким чином, маємо всі підстави стверджувати, що Віртуальний меморіал пам'яті полеглих шевченківців «ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ...» ілюструє героїзм студентів, співробітників, випускників Шевченкового університету в умовах війни росії проти України. Доволі часто історична пам'ять має персоніфікований характер, коли через оцінку діяльності окремої особистості формуються уявлення про перебіг подій. Вказаний проєкт вирізняється об'єктивністю, інформативним та виховним потенціалом для формування світогляду сучасного покоління українців і зберігає для майбутніх поколінь інформацію про історію народу, його дії, вчинки й звершення.

Отже, Віртуальний меморіал пам'яті полеглих шевченківців відіграє важливу роль у формуванні й збереженні пам'яті про події війни росії проти України. Його матеріали засвідчують злочини РФ проти українців, розкривають їхню боротьбу з агресором та не дадуть наступним поколінням забути криваву історію нашого народу початку XXI століття. Такі знання допомагають усвідомленню свого боргу перед минулими й прийдешніми поколіннями і формують національно-патріотичну свідомість.

References

1. Zerniy, Y. (2007). Istorychna pam'yat№ yak obeyekt derzhavnoyi polityky. [Historical memory as an object of state policy]. *Stratychichni priorytety* [Strategic priorities], 1(2), 71–76 [in Ukrainian].
2. Dvurechenska, O. (2014). Mistse istorychnoyi pameyati u rozvytku Ukrayiny yak subeyekta suchasnykh mizhnarodnykh vidnosyn. [The place of historical memory in the development of Ukraine as a subject of modern international relations]. *Hrani* [Grani], 1 (105), 59–63 [in Ukrainian].
3. Zashkilnyak, L. (2006–2007). Istorychna pameyat№ ta istoriohrafyia yak doslidnyts№ke pole dlya intelektual№noyi istoriyi. [Historical memory and historiography as a research field for intellectual history]. *Ukrayina: kul№turna spadshchyna, natsional№na svidomist№, derzhavnist№* [Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood], 15, 855–862 [in Ukrainian].
4. Masnenko, V. (2002). Istorychna pam'yat№ yak osnova formuvannya natsional№noyi svidomosti. [Historical memory as a basis for the formation of national consciousness]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* [Ukrainian historical journal], 5, 49–62 [in Ukrainian].
5. Matiash, I. (2013). Arkhivy yak ustanovy pameyati. [Archives as institutions of memory]. *Natsionalna ta istorychna pamiat* [National and historical memory], 8, 61–69 [in Ukrainian].
6. Paliienko, M. (2022). Ukrayins№ki arkhivy, viyna ta zberezheniya natsional№noyi identychnosti. [Ukrainian archives, war and preservation of national identity]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine], 1(330), 12–38 [in Ukrainian].
7. Bessonova, M. (2015). Memorial№ni on-layn proekty, prysvyacheni Druhiy svitoviy viyni: dosvid zarubizhnykh krayin. [Memorial online projects devoted to the Second World War: the experience of foreign countries]. *Istoryko-politychni studii* [Historical and political studies], 2, 5–14 [in Ukrainian].

¹³ Центр комунікацій КНУ / Facebook. URL : <https://www.facebook.com/stratcomknu/posts/pfbid0h1bVTZkB76WS7Qraw9XanxquCX4nUJUXzQexRiY7M4jA19p44cESHrYedr7BTC26l>

¹⁴ Василевич О. Повідомлення до Т. Василик 07.11.2022 / Особисте листування Т. Василик.

¹⁵ Тетяна Василик / Facebook. URL : <https://www.facebook.com/vasylyk1et/posts/pfbid02LNDN3peoMHS5KFc8fJMH9oM9ArFmqFnzXgZSjwa6gdjLCtVTQD4YEzKggjYtvZol>

¹⁶ Папка «Меморіал» / Внутрішній архів Центру комунікацій КНУ імені Тараса Шевченка.

8. Communications Center. (2022). Svitlo polehlykh Heroyiv. [The light of fallen Heroes]. Kyivskiy universytet [Kyiv Universit], 9(2323), 3. [in Ukrainian].
9. Ukhvala Vchenoyi rady Kyyivs'kokoho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka «Zavdannya KNU imeni Tarasa Shevchenka na 2022/2023 n.r. u svitli vykonannya Stratehichnoho planu rozvytku Universytetu na period 2018–2025 rr.» vid 27 chervnya 2022 roku. [Resolution of the Academic Council of Taras Shevchenko Kyiv National University «Tasks of Taras Shevchenko Kyiv National University for 2022/2023 n.y. in light of the implementation of the Strategic Development Plan of the University for the period 2018–2025. » from June 27, 2022]. Kyyivs'kokyy natsional'nyy universytet imeni Tarasa Shevchenka [Taras Shevchenko National University of Kyiv]. Retrieved from <https://www.univ.kiev.ua/news/1227> [in Ukrainian].
10. Vasylyk T. (2022). Virtual'nyy memorial pameyati polehlykh shevchenkivtsiv «HEROYI NE VMYRAYUTN...»: istoriya stvorennya, kontseptsiya ta informatsiyne napovnennya [The Virtual Memorial to the People of Shevchenko University Fallen of War «HEROES DO NOT DIE...»: History of Creation, Conception and Information Context]. Arkhivy Ukrainy [Archives of Ukraine], 4 (333), 217–237. Retrieved from <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/174/137> [in Ukrainian].
11. Heroes do not die... A virtual memorial to the memory of fallen Shevchenko residents. [HEROES DON'T DIE... A virtual memorial to the memory of fallen shevchenkivtsiv]. Retrieved from <https://knu.ua/ua/virtual-memorial> [in Ukrainian].
12. Papka «Memorial». [«Memorial» floder]. Vnutrishniy arkhiv Tsentru komunikatsiy KNU imeni Tarasa Shevchenka [Internal archive archive of Taras Shevchenko KNU Communications Center]. [in Ukrainian, unpublished].
13. Communications Center KNU. Facebook. Retrieved from <https://www.facebook.com/stratcomknu/posts/pfbid0h1bVTZkB76WS7Qpaw9XanxquCX4nUJUXzQexRiY7M4jA19p44cESHrYedr7BTC261> [in Ukrainian].
14. Vasylevych, Oksana. Povidomlennya do T. Vasylyk 07.11.2022 [Messages to Tetyana Vasylyk 07.11.2022]. Osobyste lystuvannya T. Vasylyk. [in Ukrainian, unpublished].
15. Tetiana Vasylyk. Facebook. Retrieved from <https://www.facebook.com/vasylyktet/posts/pfbid02LNDN3peoMHs5KFc8fjMh9oM9ArFmqFnzXgZSjzwa6gdjLCtVTQD4YEzKgJgYtvZol> [in Ukrainian].
16. Papka «Memorial». «Memorial» floder. Vnutrishniy arkhiv Tsentru komunikatsiy KNU imeni Tarasa Shevchenka [Internal archive archive of Taras Shevchenko KNU Communications Center]. [in Ukrainian, unpublished].

Надійшла до редакції / Received: 05.06.2023
Схвалено до друку / Accepted: 12.06.2023

